

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 23

6. Iuliu.

1863.

Cuventulu de tronu

la

deschiderea „Dietei Transilvaniei“
in 16. Iuliu 1863.

(Vedi si Gazet'a Nro. 52.)

Noi Franciscu Iosifu Antaiulu,

din grati'a lui Dumnedieu Imperatorulu Austriei, Regele Apostolicu alu Ungariei si alu Boemiei, Regele Lombardiei si Venetiei, Galitiei, Lodomeriei si Iliriei, Archiducele Austriei, Marele Principe alu Transilvaniei si Comitele Secuiloru scl.

Damu de scire si priceputu reprezentantiloru iubitulu Nostru Mare Principatu Transilvani'a, pre 1-m'a Iuliu a. c. la Sabiuu conchiamati:

Prin abdicarea de tronu a Atotuserenismulu Nostru Domnu unchiu, a Maiestatai Sale c. r Imperatoriulu si Regelui Ferdinandu Anteiulu, in Ungari'a si Boemi'a cu numele acest'a ala Cincelea, si prin renuntiarea la succesiunea pre tronu din partea serenismulu Nostru Domnu tata, Archiducelului Franciscu Carolu, Altetiei c. r., la domnire preste imperiulu Nostru in puterea sanctiunei pragmatice chiamati, amu prochiamatu tuturoru popóreloru imperiulu Nostru suirea Nóstra pre tronu in 2. Decembre 1848.

Prin turburarile politice, ce s'au ivitu pretutindenea la inceputulu imperatirei Nóstre, si prin urmarile acelora fuseramu siliti, a intruni in manile Nóstre imperatesci preste mai multi ani tóta patestatea guvernamentale, pentru de a mantui statulu.

Sub tempulu acest'a s'au latitu si roboratu in imperiulu Nostru elemintele institutioniloru comune

organice, prin egalitatea supusiloru Nostru inaintea lezei, prin recunóscerea legale a tuturoru religioniiloru, prin aplicaveritatea la oficii fara privire la stare si náscere, si supunerea tuturoru sub comun'a si egal'a datorintia de a militá si a portá contributiune, prin delaturarea roboteloru si altoru greutati ale pamentulu, si prin desfiintiarea liniei intrevamali in monarchi'a Nóstra, si s'a confirmatu legatur'a naturale, reale si nedeslegavera a tuturoru tieriloru si popóreloru imperiulu Nostru prin mii de fire noue a celoru mai feliurite interese publice si private.

Candu Ne veduramu dara in pusatiunea, animei Nóstre de parinte alu tieriei préplacuta, a pune in viatia in loculu exercitiulu netiermuritu alu potestatai Nóstre domnitoresci una constitutiune, care statoresce participarea supusiloru Nostru la legislatiune, debui se o recunóscemu de datorinti'a Nóstra de reginte, in interesulu casei Nóstre imperatesci si alu regateloru si tieriloru Nóstre, a conservá totuodata autoritatea si unitatea monarchiei, si a dá tuturoru regateloru si tieriloru Nóstre garantii de stari legali, chiaru si neindoitu detiermurite, si de confaptuire armonica.

Spre estu scopu amu emisu diplom'a imperateasca din 20. Octombre 1860, si amu prochiamatu prin acest'a serbatoresce de lege fundamentale statornica si nerevocavera a statulu, cá dreptulu legislatiunei se se exercitedia de aci inainte in tóte partile imperiulu cu confaptuirea corporiloru representative prin constitutiune chiamate.

Spre exercitarea acestui dreptu in privinti'a tuturoru obiepteloru legislatiunei, care privescu la drepturile, datorintiele si interesele, tuturoru regateloru si tieriloru comune, (mai aprópe indicate in art. II. alu diplomei Nóstre imperatesci) fú senatulu Nostru imperiale destinatu, si considerandu, ca spre a poté

pune in lucrare acestu dreptu, se cere una ordine si forma anumita pentru esecitarea lui, amu incuviintiatu in privintia componerei senatului imperiale si a dreptului de confaptuire la legislatiune, ce i s'a rezervatu acelaia prin diplom'a N6stra imperateasca din 20. Octombree 1860, cu patent'a N6stra imperat6sca din 26. Februaru 1861 legea fundamentale despre reprezentatiunea imperiului, si amu prevediut'o pentru totalitatea regatelor si tierilor N6stre cu portarea unei legi fundamentale de statu.

Afara de trebile comune ale legislatiunei indicate in art. II. alu diplomei N6stre imperatesci din 20. Octombree 1860, despre care voru av6 a consult6 si reprezentantii Marelui Nostru Principatu Transilvania in comunu cu ceilalti reprezentanti ai intregiei monarchie, se voru decide inse t6te celelalte obiepte ale legislatiunei. constitutionalmente in, si cu dietele respective ale singularelor regate si tieri, si anume in Marele Nostru Principatu Transilvani'a in intielesulu constitutiunei s'ale de mai 'nainte.

Inse, pre lunga multe altele inca, anume aceea parte a constitutiunei avitice a Marelui Principatu Transilvani'a, care privesce la componerea dietei, s'a schimbatu in urm'a stergerei starei esemtionali, si in urm'a statoririi egalitateri de datorintie si drepturi civili pentru t6te clasele locuitorilor tieriei, asi6 de esentialu, catu una dieta conchiamata pre bas'a art. XI. din anulu 1790—1, prin care aru fi eschisa cea mai mare parte a popornlui dela esecitarea drepturilor politice, in contra intereselor adeverate ale tieriei, nu s'aru pot6 si nece ca s'aru privi, c6 una atare adeverala reprezentatiune a poporatiunei intregi din ti6ra fara deschilinire de nascere, stare, nationalitate, si religione, care posedea autoritatea marale neaparatu debuintioasa, c6 atatu trebile din laintru ale Transilvaniei se le deslege spre multumirea tuturor natiuniloru intr'acela locuitor6, catu si in privintia relationiloru publico-drepturistice ale acelaia catra intr6g'a monarchia, se aduca la indeplinire intentiunea N6stra de parinte alu tieriei de repetite ori respicata.

Fiindca uniunea Transilvaniei cu Ungari'a conchisa in anulu 1848 nu s'a infintiatu nece odata cu deplina potere legale. si si facticu indatu s'a disolvatu, amu lesato neatinsa inca in decisiunile N6stre din 20. Octombree 1860, si amu demandatu numai restaurarea reprezentatiunei.

In lips'a alteia temelii legali si aplicavere, a

fostu una datorintia imperativa de reginte, a emite pentru diet'a pre 1-ma Iuliu a. c. in liber'a N6stra cetate r. Sabiiu conchiamata, unu regulamentu provisoriu de dieta, si a demand6 intreprinderea alegegeriloru deputatiloru la aceea dnpa dispusetiunile acestui regulamentu de dieta.

Cu incredere catra intentiunile N6stre apriatu respicate, de a efectu formarea dreptului publicu alu imperiului pre bas'a de sine starei cu grije pastrate a tieriloru, si totuodata pre bas'a acelei unitati, care o recere autoritatea necesaria a imperiului, si de alu duce acestu opu, amesuratu principiiloru unei politice deschise si liberali, in t6te partile imperatiei catra una desvoltare de una mesura, si anume dopa dreptu si ecitate, cu privire la trecutul singulareloru regate si tieri, precum si cu deaseminea inbire si portare de grigia pentru facare din cele multe nobili natiuni, care suntu intrnnite de seculi sub sceptrulu casei N6stre; si

petrunsi de necesitatea deslegarei celoru multe insemnate intrebari interne ale tieriei, care diacu inca nedeslegate, si nu se mai potu aman6 fara vatamare grea a intereselor facarui singulariu, intr'unu modu pre t6te clasele tieriei, fara deschilinire de nationalitate si religione, multiamitoriu, precum si a esecutarei constitutionalu a intentiunei N6stre de repetite ori respicate in privintia pusatiunei publico-drepturistice a Transilvaniei catra intreg'a monarchia;

clasele poporatiunei de Noi chiamate spre a participa la alegerea deputatiloru dietali au datu ascultare acestei chiamari, si Voi iubitoru credintiosi, sprijiniti de deplin'a si onorific'a incredere a concectatieniloru Vostrii, V'ati infaciosiatu, c6 adevirati reprezentanti ai intregiei poporatiuni din iubitul Nostru Mare Principatu Transilvani'a, totuodata cu barbatii prin increderea N6stra chiamati.

C6 pre corpulu legislativu adunatu a inimei N6stre scumpulu Mareprincipatu Transilvani'a, Ve intimpinamu, iubitoru credintiosi, cu salutarea N6stra de parinte alu tieriei, reg6sca si mare princip6sca.

Mari si grele suntu problemele, care au lipsa de deslegare.

Cu ecuitate reciproc6 inse si anima incapabile, cu una contielegere pentru t6te partile salutaria, ne va succede prin incredere, dreptate si vertute a mediului, cu ajutoriulu Atotopotintelui, unu viitoriu frumosu si imbucuratoriu.

Impoteritul Nostru Comisariu r. de dieta Ve va predá, iubitoru credintiosi, in copia autentificata documentulu despre abdicarea de tronu a Atotuserenismului Nostru Domnu unchiu, a Maiestatei Sale c. r. Imperatoriului si Regelui Ferdinandu Anteiulu, in Ungari'a si Boemi'a cu numele acest'a alu Cincelea, si despre renunciarea Serenismului Nostru Domnu Tata, Archiducelui Franciscu Carolu, c. r. Altetie, si Ve damu voia a tramite afara de aceast'a, una deputatiune la resiediti'a Nóstra atotupréinalta, de a vedé documentulu originale, pastratu in archivulu secretu alu casei, curtei si statului.

Apoi Ve va presentá, iubitoru credintiosi, inpoteritul Nostru Comisariu r. de dieta diplom'a Nóstra imperateasca din 20 Octombore 1860, emisa in tóte trele limbele indatinatate in tíera, si legea fundamentale din 26. Februariu 1861 despre representatiunea imperiului, espeduita asemenea cá diploma imperateasca, si Ve provocamu iubitoru credintiosi, se le treceti acele in legile tieriei in testulu autenticu si in tóte trele limbile tieriei.

Adunandu Noi dela inceputulu domnirii Nóstre acum inte'i'a data reprezentantii iubitolui Nostru Mareprincipatu Transilvani'a la una dieta, aru corespunde datinei, cá urmandu esemplulu predecesoriloru Nostri de gloriós'a aducere aminte: pre toti si pre fiacare, preste totu si in deosebi, in drepturile, legile, privilegiile, inmunitatile si scutirile, care adevca i s'au datu si concesu acestui Mareprincipatu alu Nostru Transilvani'a de Maiestatea S'a reposatu préfericitulu Imperatoriu Leopoldu I., veri prin diploma, veri prin alte determinatiuni si confirmari urmate dupa diplom'a aceast'a, si s'au intaritu si de urmatorii aceluiasi, predecesorii Nostrii de gloriós'a aducere aminte, in modulu cum a facutu 'pre urma Maiestatea S'a Atotuserenismulu Nostru Domnu unchiu, Imperatoriulu Ferdinandu Anteiulu, cá rege alu Ungariei si Boemiei cu numele acest'a alu Cincelea, prin una diploma solemnna, in care s'au receptu testulu Diplomei leopoldine, nu numai se-i intarimu gratiosu, ci se-i si asiguramu, ca acele se voru sustiené nestramutate, si ca ce e deosebitu benigne promisú, se va si pune in fapta.

Fiindca inse fiacare lege materiale e supusa dupa fire pre incetu unoru schimbari progresive, dupa cerintiele intereseloru politice si nationali cu tempulu schimbatóre ale statelor si popóreloru, asiá suntu si in Transilvani'a: egal'a indreptatire civile si politi-

ca a tuturoru claseloru poporatiunii fara deschilnire de nationalitate si religione, de Noi de repetite ori intarita si in vigóre pusa, cum si datorinti'a tuturoru comuna de a milita si a portá dare, astufeliu de fapte pretióse, care au produsu interese adeverate, si indreptatite, si arata de neesecutavere multe dispuse-tiuni din amintit'a diploma leopoldina si din determinatiunile si intaririle, ce au urmatu dupa aceea.

Pre lunga aceast'a considerandu, ca facia cu centralisarea puterii statului in tóte tierile Europei in privinti'a celoru mai inalte probleme, tratarea comuna a devenitu una necesitate nedelaturavera pentru autoritatea monarchiei, cá se impacamu pretinderile singularelor tieri cu acestu postulatu alu necesitatii politice, 'lu-amu strapusu dreptulu celu de mare insemnatate a participarei la logislatiune in afacerile comune, pre totalitatea tieriloru si popóreloru imperiului Nostru.

De aceea nu potemu observá datin'a in privinti'a diplomei leopoldine, fiindca esecutarea atatoru determinatiuni ale aceleia in fapta a devenitu a fi preste potintia, si nu e inpecaveru cu dreptatea si consciinti'a Nóstra, a confirmá ceva, ce in fapta a devenitu a fi preste potintia.

Totusi din propensiunea, de care suntemu condusi catra Voi, iubitoru credintiosi, si catra intre-gulu Noua scumpulu Mareprincipatu Transilvani'a, voimu a recunósce apriatu si a Ve dechiará serbatoresce prin aceast'a, ca dupa ce va fi infintiatu pre calea constitutionale cu confaptuirea Vóstra, iubitoru credintiosi, structur'a din laintru publico-drepturistica a iubitolui Nostru Mareprincipatu Transilvani'a, si corelatiunea lui catra intreag'a monarchia, in privinti'a detiermuririi definitive a modulu tramiterii deputatoru Transilvaniei la senatulu imperiale, animei Nóstre de parinte alu tieriei ii va fi spre placere a emite despre aceast'a, candu ati dori si cere, una diploma solemnna, carea si urmatorii Nostrii voru avé de a o confirmá totudeauna inaintea depunerii omagiului.

Spre a ajunge mai eurendu la aceasta tinta comuna si inalta, si spre a usurá si grabi tratarea constitutionale a celoru multe intrebari insemnate, ce diacu inea nedeslegate, vomu lasá, se Vi se propuna, iubitoru credintiosi, prin inpoteritul Nostru Comisariu r. de dieta una seria de proiepte de legi de aceste atingatóre, si anume, despre :

1. efectuarea egalei îndreptări a națiunii române și a religiunilor ei;

2. întrebuintarea celor trei limbi, usitate în țară, în comunicatiunea oficială publică;

3. compunerea și ordinea dietei;

4. regularea definitivă a modului trimiterii deputaților din Marele Nostru Principat Transilvania la senatul imperial;

5. schimbările de lipsă în împărțirea politică a țării spre mediere mai ușoară a unei administrații ordinate politice și de justiție;

6. regularea administrației politice și

7. celei de justiție;

8. organizarea tribunalelor de justiție și mai ales constituirea curții judecătorești de instanță a trei;

9. întregirile și interpretările de lipsă a unor determinări a patentei Noștre imperiale din 21. Iunie 1854 despre punerea în faptă a desarcinării pământului;

10. introducerea protocoalelor fundare;

11. înființarea unei bănci de ipotecă.

Ve provocăm dar' prin această iubitorilor credincioși, să se pertrătească despre acele după prescrierile regulamentului de trei, emis pentru această dietă, și să se subțenească, iubitorilor credincioși, proiectele de legi, care le veți aduce la cale, sancțiunii Noștre Atot-prânale.

Afara de această Ne rezervăm a lesă sub cursul pertrătarilor dietali, să Vi se propună iubitorilor credincioși proiecte de legi corespunzătoare despre alte afaceri însemnate.

Voința prevedinții pre Noi Ne-a destinată a conduce soarta iubitorului Nostru Mareprincipat Transilvania peste cel mai greu al tuturor punctelor de schimbare.

Astufeliu de probleme nu se potu deslegă fără cunoștința stării adevărate a lucrului, a necesității

de deslegare norocoasă, nu fără încordare și răbdare barbătească, dar' deslegarea trebuie să se întimplă.

Noi didim pre dreptatea cauzei, pre judecata Voastră cea matură, iubitorilor credincioși, pre zelul patriotic și aceea răsfrenare de sine, care corespunde principiilor toleranței.

Voi iubitorilor credincioși Veți justifica încrederea Noastră în fapta.

Ajutoriu lui Dumnezeu se fă dar' cu conlucrarea puterilor Noștre întrunite.

Pre lungă care Ve rămânem cu bunăvoință și grație Noastră cesareo regească și mareprincipăescă nestramutaveru aplecați.

Datu în capitală și reședință Noastră Vienă, în 15. Iunie, anul una mie optu sute șisăzeci și trei, alu imperației Noștre alu cincisprezecelea.

Franciscu Josifu m. p.

Franciscu Comite de Nádasdy m. p.

În urm'a mandatului preînaltu alu Majestății S'ale
c r. apostolice

Demetriu Moldovanu m. p.

La cuvântul de tron.

Astufelu vorbește numai unu Dumnezeu,
Unu Tata dulce și înduratu,
Dómne protejelu de orice reu
Pe Franciscu Iosifu Mare 'mperatu!

O ginta nobilă în simțiri leali
Te adoră astăzi, cându o înalți.
Romanii învingeori pe ai Tei rivali;
Și cu credința pe ceilalți!

Red.

Redactoru răspundietor
Iacobu Muresianu.

Edițiunea: în tipografi'a lui
Ioanne Gött.